

---

*Acta particularis synodi, ghehouden binnen Am-
stelredam den 18 Junij a^o 1601.*

Credentien. — Naer anroepinge des naems des Heeren zyn de creden-
tien dergener, die wt de classen tot desen synodum waren ghecommit-
teert, overgegeven ende int anhooren der broederen tot haren ghenoe-
ghen ghelesen ende van dezelve anghenomen gheworden

Persoonen, die wt de classen verschenen zyn. — Het zyn wt den naeme
der classen met de voorseyde credentien dese naervolgende persoonen
verschenen,

van Amstelredam:

JOANNES HALLIUS, predicant tot Amstelredam.

PIETER HEDISSZ ²⁾, predicant tot Loosdrecht.

AERT BOUDEWYNS; ouderlynck tot Amsterdam.

BAUDEWYN JANSZ, ouderlynck tot Muyden.

van Hoorn:

JOANNES ROGGIUS, bediender des evangelii tot Hoorn.

EVERARDUS MICHAELIS, predicant tot Oost en Westblocker.

MEYNARD JANSZ, ouderlynck tot Hoorn.

LUYTGEN ADRIAENS, ouderlyng tot Hemsbrouck.

---

¹⁾ In C is de onderteekening van Arminius benevens de woorden »den 9sten —
1600” uitgesneden. ²⁾ »Hedissz” C heeft »Eedessz”.

van Henchuysen :

HERMANUS GEERARDI, predicant tot Enchuysen.
 JOANNES WALLESIUS, predicant tot Bovencaspel
 CLAES GELLISZ, ouderlinck tot Enchuijsen.
 JAN HEERTISSZ, ouderlinck binnen Grootebroeck

van Edam :

GUILLIELMUS PUPPIUS, predicant tot Edam
 THEODORUS HOLTMAN, predicant tot Lansmeer
 JAN MARTENSSZ, ouderlynck tot Monickendam.
 RYCK MARTENSSZ, ouderlynck tot Purmerende.

van Alcmaer :

CORNELIUS HILLENUS, predicant tot Alckmaer.
 GUALTERUS ADRIANI, predicant tot Graft ende Ryp
 Meester RODOLPHUS HENRICI, ouderline tot Alcmaer.
 MARCUS JANSZ, ouderlynck tot Waermhuysen.

van Haerlem :

JOHANNES MATTHISIUS, predicant tot Haerlem.
 JAN HERMANSSZ, predicant tot Wormer.
 DAMUS JACOBZ, ouderlyngh tot Haerlem.
 CORNELIS DIERICKS, ouderlyngh tot Wtgeest.

Ghedeputeerde wt de andere particuliere synoden. — Syn insghelycks met behoorlycke credentien tot desen synodum wtghesonden ende verschenen : van wegen de sinodus van Gelderlandt JACOBUS BURSCHETUS, bediender des h. evangeliï tot Arnhem, ende wt den name des Suijthollandschen synodi ANDREAS DEMETRIUS ende FRANCISCUS LANSBERGIUS, bedieners der keercken Christi tot Dordrecht ende Rotterdam respectie, om volgens de resolutien, over de corespondentien der synoden genomen, deze vergaderinge by te wezen ende met haren goeden raedt ende advijsen te dienen ende te helpen.

Ghecommitteerde der E.E. heeren Staten. — Alzo by de E.E. Staten van Hollandt ende Westvrieslandt op desen synodum tegenwoordich te verschynen ghecommitteert waren de E. raedtsheeren D. ROMBOUT HOGERBEETS, raedt in den Hoogen Rade, ende NICOLAUS CROMHOUT, raedt in den Hove Provinciael, ende daernaer de E. heere raedtsheere CROMHOUDT naer Zeelandt in de saecke des landts moeste vertrecken ende de voorsz E. raetsheere D. ROMBOUT HOGERBEETS van de voornoemde E. heeren is versocht ende ghecommitteert gheworden alleen by de vergaderinge hem te laten vinden, zo ist dat deselve E. raedtsheere met credentie ende zodanige last is verschenen, dat insonderheyt regart werde genomen, dat in deze vergaderinge geen politycke saecken, noch daerwt eenige oneenicheyt

zoude mogen rysen, noch die den keercken int ghemeyn mochten angaen, verhandelt en zouden werden.

Praeses, assessor, scriba. — Syn daeran met gemeener stemmen der broederen vercoren tot eenen praesidem JOHANNES HALLIUS, bediener des woorts Gods tot Amsterdam, tot assessorem JOHANNES MATTHISIUS, bediender des heyligen evangelii tot Haerlem, ende tot scribam CORNELIUS HILLENIUS, dienaer Jesu Christi tot Alcaer.

1.

Synodus generalis versocht — Alzo in den voorgaenden synodo besloten was, dat de keerceke van Amsterdam volgende den last, haer in den synodo generali opgheleyt, ernstelyck tot vorderinge des generalen synodi anhouden zoude ende insghelycks de ghedeputeerde der beyder synoden beloofd hadden haer in desen alle moghelicke hulpe te bewysen, is door den ghedeputeerden verclaert, dat zij, zulcks door requeste an den E.E. heeren Staten Generael met wtduckinge verscheydener redenen ende motiven voorghestelt ende versocht hebbende, van hare E.E., die zoo int besonder te vooren anghesproken zynde als int ghemeyn, die vergadert waren, hare goede ghenegentheyt te kennen gaven, voor belofte ontfangen hebben. alzo zy niet alle tegenwoordich waren, dat zy deselve sake, in vollen ghetale vergadert zynde, zouden overdenken ende insien, wat daerin ghedaen soude connen werden, ghelyck mede Zyn Excellentie, daertoe van de voorseyde angesocht zynde, beloofd heeft na ghelegentheyt tot dienst der keerceke de goede handt daeran te houden. Twelek, opdat het vruchtbaerlyck voortganck soude mogen hebben, is by den broederen voor goet inghesien ende besloten an alle die andere particulieren synoden te versoecken wt haer yemant te committeren om met den ghedeputeerden deser synoden tot betooginge der eenstemmicheyt aller synoden particulier eensaementlyc an den E.E. heeren Staten Generael tot voorderinge desselfs met aller neersticheyt an te houden, doch dat ondertusschen ende vooral de ghedeputeerde deser synoden neerstelyck vernemen zullen, wat by den E.E. heeren Staten Generael deser sake halven, naer overleveringe der requeste, is ghedaen, ende in gevalle de andere provincien geene committeren, dat zy ghelyckewel tot voorderinge des generalen synodi den last behouden zullen.

2.

Byeenstellinge ende beantwoordinge der Wederdoopscher argumenten. — Sal an D. JACOBUM ARMINIUM, dient int voorgaenden synodis opgheleyt ende by hem anghenomen was die argumenten der Wederdooperen byeen te stellen ende met grondt der schrifture te wederleggen, vernomen

werden, wat by hem in tselve weerck is ghevordert. Deweleke, by de broederen verschenen zynde, heeft denselven te kennen ghegeven hem wt alle boecken der Wederdooperen, die hy heeft connen becommen, de voornaemste stucken der verschillender leere versamelt te hebben ende van meyninge te wesen, ghelyck hy van te vooren is gheweest, daerin voortvaarende die byeen te stellen ende eenigen te communiceren, versoekende, zo yemandt der broederen eenige stucksken der Wederdooperen, die by hem niet en zyn, mochten hebben, dat dezelve hem ter handt ghestelt zouden werden.

3.

Rapport der deputatie ARMINII op den Gelrischen synodum. — Heeft noch D. JACOBUS ARMINIUS an den synodum gherapporteert hem zyn commissie oft deputatie op den Geldrischen synodum wtgherecht, alle dijngen een goede wtcomste vercregen ende in den besonderen last JOHANNIS BERGERI sodanige vrucht becommen te hebben, dat, verstaen zynde denselven BERGERO onwettelyck ende onweerdich ghetuychnisse ghegeven te zyn, denzelven, die ze hadde gegeven, volgende de acte in synodo Arnhemensi wtghedruckt, ghecensureert te wesen ende zyn schult bekent te hebben, hetselve der keereke van Utrecht tot harer waerschouwinge schriftelick is overghesonden ende behandicht gheworden.

4.

Translatie des bybels. — Tot bevoorderinge de translatie des bybels, waertoe D. ARNOLDUS CORNELII ende D. WERNERUS HELMICHIIUS zyn versocht gheworden, is besloten, dat de ghedeputeerde van beyde de synoden die voornoemde broederen tot den anvanck ende voortganck deselven noodigen weercks vermanen ende nae vermogen induceren zullen, ghelyck insghelycks dezelve ghedeputeerde daertoe zullen arbeyden, dat door zodanigen middel, als bequaemst beraemt zal connen werden, de voornoemde broeders tot vaceringe in zuleken weerek in de lasten haers diensts verlicht zullen werden. Ende alzo eenige onder de particuliere synoden over dezelve broederen noch haer advys ende bestemminge niet hebben overgheschreven, is gheresolveert, dewyle zuleks an deselve op sodaniger conditie is versocht, dat zij na ontlangen des briefs binnen den tyt van twee maenden zouden antwoorden of dat haer stilswygen voor consenteren zoude anghenomen werden, dat derselver stilswygen daervoor ghehouden zal worden

5.

Legerdienst. — Alzo die van Hollandt van den legerdienst voor dit jaer, andere provincien hare buerte wtstaende, verschoont zyn, zal in

de eerste anstaende tyt de orden, in voorgaende synodo ghestelt, achtervolght worden.

6.

Saecke van Urck. — By de classe van Enchuysen verclaert zynde hen in de saecke des eylants van Urck (om den dienaer, die aldaer onghe-traut ende niet wettelyck toeghelaten den dienst betreet, tot verbeteringe desselfs te brengen) zoveel ghedaen te hebben, dat zy dezelve saecke den Ghecommitteerden Raden van Westvrieslant ende tNoorderquartier voorghedragen ende van haer belofte ontfangen hebben in deselve te remedieren, is voor goet inghesien, dat de classis tot verder vervorderinge dier saecke alnoch sorge dragen zal.

7.

Oversettinge der commentarien BULLINGERI over Daniele. — Naerdien van wegen de oversettinge der commentarien BULLINGERI over Daniele, dewelcke in den laesten synodo PETRO CORNELII, predicant tot Enchuysen, was opgheleyt, naerderhandt in synodo van Sujthollandt is bevonden gheworden deselve door eenen GEERARDUM GALLINACEUM overgheset te wesen ende daerom in de handen der ghedeputeerder hetzelfde ghedaen weerek te oversien ghestelt was, so ist dat by deselve, dewyle PETRUS CORNELII voornoemt die revisie an te nemen met onschuldige hadde afgheslagen, zodanigen last CORNELIO HILLENIO is opgheleyt geworden.

8.

Onschuldige ende versoeck des Geldrische synodi. — Dewyle de correspondentie metten Geldrischen synodo, in de voorgaende synodo anghestelt, in dit jaer door ¹⁾ de tyt desselven, die voor de onze versaemelde, te laet an onzen synodo wiert overghebracht, niet en is onderhouden gheworden, heeft de voornoemde synodus Geldriae door een besloten missive haer gheexcuseert, met eenen verclarende hen ghelyckewel ghewillich te wesen die anghevanghen correspondentie voortan te onderhouden ende tot dien eynde by haer besloten te zyn haren synodum voortan vier weken nae Pinxten te houden, versoeckende dat wy insghelycks onzen synodum op zodanigen tyt zouden willen leggen, daerdoor alsulcke correspondentie noch by d'een noch by d'ander verhindert zoude werden.

De broederen, de onschuldige desselven synodi annemende, hebben voor goet inghesien, in den anstaenden synodo yemant tot den Geldrischen deputerende, meteenen te overleggen, of het raedtsaem zij an haer te versoecken niet eygentlyck vier weecken nae Pinxten maer, alzo Pinxten

¹⁾ »door" C heeft »doordien".

somwylen vrouch, somwylen laet comt, eenen sekeren dach des maents tot versamelinghe haers synodi te bestellen.

9.

Misbruycken int huwelyck etc., der Wederdooperen heymelick trauwen ende ander abuysen. — Angaende de inconvenienten, die daerwt volgen, dat zy in geen pene vervallen, die voor die proclamatie des houwelicks in huyshoudinge treden etc., insghelycks de heymelycke trauwinge der Wederdooperen int 4 ende 5 gravamen van Haerlem, in den voorgaenden synodo voorghestelt, mitsamen alle andere abusen, over dewelcke an den E. E. heeren Staten verbeteringe versocht te werden den ghedeputeerden was opgheleyt. hebben de ghedeputeerde verclaert sulcks te samen in een remonstrantie den E. E. heeren Staten vertoont ende overgegeven te zyn.

Ende alzo de E. E. heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslant, dezelve stucken den heeren den Hoogen ende Provincialen Raedt om over die hare advysen te formeren ende an deselve in te brengen in handen ghestelt hebbende, van dezelve E. heeren Raden de advisen inghebracht ende die an de steden respective overgheschiet zyn gheworden, heeft synodus voor goet inghesien, dat de predicanten an hare respective overheden in de steden metten aldereersten door goede inductie zullen arbeiden ende anhouden, ten eynde in de naeste vergaderinge der E. E. heeren Staten by die goede resolutien inghebracht zynde zodanige sware abusen ende ghebreecken eenmael gheweert mochten worden.

10.

Personen, van nieuws tot den dienst toegelaten. — In den voorgaenden synodo volgende het 7 gravamen van Haerlem besloten zynde, dat men beyde de namen ende de gansche historie dergener, die in tselve jaer tot den dienst ghecome zijn, den synodo soude overleveren, zo ist dat deze naervolgende, by eenige classen tot den dienst beroepen ende ghestelt zynde, zyn inghebracht gheworden:

By die van Amsterdam JOANNES LAMERIUS binnen Amsterdam;

By die van Hoorn PETRUS PALUDANUS voor de plaetse ende ghemeynte tot Bennynckbroeck, ALBERT JANSZ voor die van Berchout;

By die van Enchuysen NICOLAUS WILHELMI tot Luttiqebrouck, PETRUS JACOBI, ghewesen rector tot Edam, voor die van Hoochcaspel, PETRUS JANSONIUS, gheweest alumnus Amsterodamensium, tot Wydenes ende Oosterleek;

By die van Haerlem ABRAHAM DE HASE, de soone van GUILJAEM DE HASE, voor die van Wijck op Zee ende meteenen tot een collegam BARTHOLDI WILHELMI in de Beverwyck, DIERCK CLAESSEN, te vooren schoolmeester tot Schagen, voor de keercke tot Ackersloot.

Verelarende tesamen die voornoemde personen wettelijk toegelaten ende in den dienst der voorseyder plaetsen bevesticht te wesen.

11.

Predicanten, wt het Sticht etc. comende — Alzo men verstaet, dat zodanige dienaren, die wt het Sticht of ander niet wel ghereformeerde quartieren comen, den synodo bekent ghemaect zullen worden, heeft de classis van Haerlem inghebracht eenen BERNARDUM SPANNEUM, dewelcke, wt het Sticht van Utrecht comende, van haer naer neerstighe ondersoeckinge zyns persoons tot een predicant voor de keercke van Gisp is anghenomen gheworden.

12.

SAMUEL HUBERTI BUSSEURIUS. — Hebben noch die van Haerlem anghedient, dewyle een seecker persoon onder hare classe, ghenamt SAMUEL HUBERTI BUSSEURIUS, door goede attesteringe van die van Goreum van wegen zyn gheleertheyt, goede gaven ende vromen wandel, by haer tot Limmen in den dienst ghestelt zynde, terstondt daeran hem in dronckedrincken, lichtveerdige huysen te frequenteren ende libertinsche propoosten te ghebruycken hadde verlopen, dat zy denzelven eerst van zynen dienst opgheschort hebbende ende daeraen van wegen eenige teeckenens des afstans, insgelycks het anhoudt ¹⁾ der keercke tot Limmen ende opdat zy tot voldoeninge hem de mate souden vol meten, wederom tot den dienst toegelaten wesende, eyndelinge, dewyle hy op een nieu ghelyck te vooren in zynen schandelycken wandel voortginck, na lange patientie gansch van zynen dienst ghedeporteert ofte afgheset hebben ende daerom an den broederen versocht haer voor denselven ghewaerschout te houden.

13.

Afgestelde dienaren zullen den synodo bekent ghemaect worden. — Wt oorsaecke desselven is by den broederen voor goet ende raedtsaem inghesien, zo eenige personen by de classen volgende de regulen des generalen synodi van haren dienst gansch afgheset mochten wesen, dat sodanige in den eersten anstaenden synodo den broederen soude worden bekent ghemaect.

14.

Wederdoopsche bibel. — Alzo over het tweede gravamen van Amsterdam gheresolveert was, dat de nieuwe Wederdoopsche bibel, met margi-

¹⁾ »anhoudt” C heeft »aenhouden”.

nale annotatien wtgegeven, doorsien, de fouten angheteyckent ende den ghedeputeerden in handen overghelevert souden werden, zo ist dat die van Amsterdam ende Haerlem, thare ghedaen hebbende, zulcks den synodo overghelevert hebben ende van dien in handen der ghedeputeerder is overgegeven gheworden. Ende also by de broederen van Suythollandt, dewyle zy deselven bybel noch niet hebben ghehadt, hierin noch niet en is gheschiet, zyn hare ghedeputeerde ghebeden daerin te willen vorderen.

15.

Vrauwe ten avontmael te laten, dewelcke heeft ghetraut haers mans susters man. — Nopende het eerste gravamen, van Enchuysen int voorgaende jaer voorghestelt, van wegen dat een vrouwe haer heeft vervoucht met haer overleden mans susters man ende, daerop doenmael gheantwoort zynde, nu ghevraeght wort, of men deselve ten avontmael soude moghen toelaten, is gheantwoort, alzo tselfde houwelyck by de polytie wort ghetollereert, dat deselve, haer vroom dragende, met leetwesen ende schultbekenninghe zal mogen anghenomen worden.

16.

Conventyculen der privater persoonen. — Van wegen de conventiculen der privater persoonen, int vierde gravamen van Enchuysen begrepen, heeft de classis van Alcaer inghebracht, hen wel van voornemen ende besluyt gheweest te zyn sulcks na resolutie des synodi des voorgaenden jaers an te vangen of int weerck te stellen, maer also de persoonen tot noch toe haer stille hadden ghehouden, dat zy daerom, in dier saecke yet te handelen geen ghelegentheyte hebbende, sulcks tot noch toe hadden naerghelaten.

17.

Onderhoudtmiddelen voor de weesen der predicanten. — Hebben de ghedeputeerde den synodo bekend ghemaect, alzo haer opgheleyt was an den E. heeren Ghecommitteerden Raden van Westvrieslant ende tNoorderquartier onderhoudtmiddelen voor de ouderloose kinderen oft weesen der predicanten te versoecken, dat zulcks oock den Suythollantschen synodo ghecommuniceert ende by haer goetgevonden zynde, met ghemeender handt den E. E. heeren Staten te vertoonen, haer voor desen geen ghelegentheyte ghehadt te hebben om sulcks met vrucht te volvoeren, anghemeerckt de E. E. heeren Staten doen ter tyt, als het diende voorghestelt te worden, byeensamelt waren om middelen ter oorlogen ende andere lasten te beramen, achtende voor raetsamer, voor desen swygende, een beter ghelegentheyte waer te nemen dan, op eenen onghelegenen tyt versoeckende ende afgheslagen zynde, meteenen de ocase van verder te

versoecken te verliesen. Ende alzo by D. FRANCISCUM LANSBERGIUM verclaert wiert verstaen te hebben, dat zulcks int bysonder versocht zynde beter vercregen soude connen werden dan als het int gemeyn wort versocht, is voor goet inghesien, de ghedeputeerde evenwel dit in last behoudende om naer ghelegentheyt daerin te arbeyden, dat diegene, diet van nooden hebben, int bysonder versoecken zullen

18.

Van de scholen. — Is insghelycks by de ghedeputeerde inghebracht, dat zy de saecke der scholen, int tweede gravamen van Alemaer begrepen, door requeste an de E.E. heeren Staten benevens alle andere abusen vertoont ende overghelevert hebben.

19.

Conventiculen WIGERI. — *Saecke des collegii theologici.* — Is goetgevonden, dat de ghedeputeerde op de conventyculen WIGERI alsoch goede achtlinge nemen zullen; insghelycks metten Suythollantschen synodo anhouden, dat de saken des collegii theologici ende der stuydenten in het selve, volgende den een en dertichsten ende 32 artyckel des voorgaenden synodi, tot nootsaekelycke stichtinge ghetrauwelyck besorget werden.

20.

Correspondentie zal metten anderen particulieren synoden ghehouden worden. — Alzo in den voorgaenden synodo den wtghesonnenen der classen in last gegeven ¹⁾ den haren te communiceren oft niet goet waere metten anderen partyculieren synoden corespondentie te houden, is by ghemeender stemme, de resolutien der classen ghelesen zynde, besloten, dat het gheschieden zal. Ende alzo door den ghedeputeerden van Suythollandt wiert verclaert de goede genegentheyt der synoden van Overysel ende Groeningerlandt tot die corespondentie, tevreden zynde dat eenige wt dese synoden tot haer souden comen, alleen dat zy van wegen de weynicheyt der dienaren by haer zynde ende de swaerte der oncosten geene dienaren tot onze vergaderinge connen senden, is besloten ghelyckewel die corespondentie an te vangen ende tot hare synoden eenige wt te senden. Zyn derhalven van den broederen bestemt tot den synodum van Overijsel CORNELIUS HILLENIUS, dienaer Jesu Christi tot Alemaer, ende tot den synodum van Groeningerlandt JOANNES WALLESIUS, bediender des h. evangellii tot Bovencaspel.

1) »gegeven" C heeft »gegeven was".

Propositien in den synodo voor ende na te doen. — Is by de vergaderinge na inghebrachte resolutien der classen besloten, dat voortan na de wyse van Suijthollant de synodus met een propositie anghevangen ende oock besloten zal worden, waerin, opdat eene vaste orden doorgaens onderhouden werde, zal altyts de eerste propositie by die classe ghedaen worden, daer de synodus wort ghehouden, ende de tweede zal van die classe gheschieden, daer de synodus des jaers te vooren was vergadert gheweest, na welke orden in het toecomende jaer de classe van Hoorn beginnen ende de classe van Amsterdam eyndigen zal.

Handelinge van wegen den predicant tot Broeck in Waterlant. — Syn voor de broederen met credentie verschenen die van de keercke ende magestraet tot Broeck in Waterlandt, overleverende een seecker requeste, door dewelcke zy, over de sententie des classis van Edam tegens haren dienaer PETRUM PETRI AEMILIUM, dien zy van den dienst aldaer hebben afgheset, appellerende, an den synodum versochten, dat de voornoemde haere dienaer, met verscheyden ghetuychnisse voorsien zynde ende by haer groote stichtinge doende, wederom by provisie in den dienst ghecontinueert mochte werden ter tyt toe ende zolange hy aldaer met eenige onordentlycheden des levens hem ontgaen, eenige oneenicheyt in der leere anrechten ende hem anders, als een oprecht dienaer des goddelijken woorts betaemt, bewysen zoude, belovende in sulcken ghestaltnisse denselven dienaer te willen dimitteren.

Dewyle de synodus verstont in den tyt der wtsprake des classis by die van den magistraet ende by PETRO voorseyt door toestemminge appel op den synodum ghedaen te zyn, alhoewel de keercke, te dier tyt geen appel doende, nochtans daernaer by die van den magistraet haar ghevoucht heeft ende daerom oordeelde, dat zodanich appel, of wel schoon by de keercke hierin was versuijmt, waerover die te vermanen is, zoude angenommen worden, heeft de classis van Edam, na begeerte des synodi de ghelegenheyt der ganscher sake verhalende, verclaert, dewyle de voornoemde PETRUS AEMILIUS, eerstmael tot Brouck sonder weten des classis, der ghedeputeerder derselver of eeniger naestghelegener dienaren ghepredickt hebbende ende daernaer in de beroepinghe van wegen het eendrachtich begeeren van die van Broeck op volgende conditie by haer gheconsenteert zynde, dat hy PETRUS haer met comen geen moeyte maken en soude, ten ware dat hy met sich brachte behoorlicke attestatie van leere ende leven zo van de naestgelegen dienaren der plaetse, daer hy hadde ghestaen, alzo oock van MENSONE, ghelyckewel tot Brouck zon-

der attestatie te vertoonen in den dienst ghetreden was ende daernaer, na zyn attestatien vernemende ende den ¹⁾ orden der keercke afvoorde- rende onderteykinge des Catechismi ende der 37 artyculen, bevonden hem van MENSONE attestatie' gheweygert te zyn ende hem eenige swaricheyt over den 16 artikel in de Belydenisse de reprobatione damnandorum te hebben, ghelyck zy mede waerschouwinge ende tegenghetuychnisse van andere gheloofweerdige personen hadden ontfangen, zodaniger dyn- gen mentie makende, door dewelcke hy van deselve tot den dienst on- bequaem te zyn gheoordeelt wiert, dat zy (namelyck de classis) daer- door is beweeght gheworden, denselven tot een lit des classis niet con- nende toelaten, den dienst te ontseggen ende daervan af te houden.

Ter contrarien zyn oock den broederen voorgelesen zo eenige attes- tation, dewelcke den PETRO AEMILIO van verscheyden godsalige personen of predicanten, die niet verre van hem en hadden ghestaen, tot zynen voordeel zyn medegegeven gheweest, als insghelycks sekere brieven, door dewelcke verclaert wiert denselven over eenige fauten voor die van Embden schultbekenninge ghedaen te hebben ende met deselve gherecon- cilieert of versoent te wesen. Is ooc eyndelinge eene schriftelycke be- lofte AEMILII inghesien, door dewelcke hy an den synodum op conditie van dadelick te vertrecken belofte dede de leere ende den ganschen dienst suyver ende oprecht in conformiteyt der Nederlandscher kereken te leeren ende te bedienen, de 37 artyculen te onderteykenen ende met alle zyne mededienaren ende ghemeynte in aller stichtinge te leven ende te wandelen.

De synodus, groote swaricheyt siende zo in hem toe te laten als in- sonderheyt hem gansch af te slaen, heeft besloten, alzo het veel totter saecke doen soude, wanneer die van den Broeck gheinduceert ende ver- williget conden werden niet zo hart denselvigen persoon te begeeren, wt haer tot derselver inductie ende de saecke wat naerder te ondersoeken twee personen te bestemmen, ghelyck zy bestemt heeft D. assessorem JOHANNEM MATTHISIUM ende JOHANNEM WALLESIUM ende meteenen aen D. FRANCISCUM LANSBERGIUM versocht ende vercregen hem daerby te voegen, ghelyck insghelycks de E. heere comissaris D. ROMBAUT HOGERBEETS, ghe- beden zynde met die van den magistraet ten selven eynde te spreken, zulcks anghenomen ende belooft heeft. De broederen voornoemt, huns wedervarens rapport doende, verclaerden te samen hen zo wt die van Broeck als wt PETRO AEMILIO sulcks verstaen te hebben, ghelyck mede de synodus daernaer tselve wt AEMILIO mondelyck heeft anghehoort, twelek niet alleen denselven in velen dyngen als in d'onwettelicheyt zyns diensts, in d'onghesontheyt der leere ende andere fauten ghenoechszaam scheen te

¹⁾ »den" C heeft »na".

onschuldigen, maer insghelycks waerdoor zy ghelyckelyck, haar ghelatenheyt onder het oordeel des synodi te kennen gevende, wtspraken. alzo zy geen hooger appel en wisten te doen dan tot den tegenwoordigen synodum, hen geensins die te wesen, dewelcke haer tegen de resolutie des synodi souden willen stellen, maer daerentusschen wel wetende, indien de synodus verstonde ende oordeelde, dat deselve hare dienaer soude vertrecken, dat zy, voor hare persoonen wel niet de hartste zynde, haer beste tot ruste der ghemeynte doen wilden, nochtans qualyck middel siende, hoe zy hare ghemeynte, die zo gansch eenstemmelyck tot denzelven dienaer gheneycht was, zoude connen bevredigen, versochten zeer instantelyck haren dienaer te mogen behouden, haer niettemin tot des synodi wtsprake ghedragende, ghelyck ooc PETRUS AEMILIUS, het verhael ende defensie zynder sake ghedaen hebbende ende te kennen gevende, zo hy dadelyck soude moeten vertrecken, dat zulcks tot groote swaricheyt der keercke tot Broeck ende tot verdachtmakinge ende onteeringe zyns persoons soude ghedyen, hem mede int oordeel des synodi ghelaten overgegeven heeft. Welcke dyngen, redenen ende ghetuychnissen ter wederzyden wel rypelyck inghesien, overdacht ende beherticht zynde, heeft eyndelinge de synodus verclaert ende wtghesproken, dat wel de classis, deselve haerer goeder sorge bedanckende, ghewichtige redenen ende oorsaken ghehadt heeft alzo tegens AEMILIUM tot de suspensie te procederen, maer nochtans an dander zyde overwegende de schultbekenninge PETRI voorseyt met de versoeninge daerop ghevolght, ooc PETRI AEMILI ootmoedige ende christelycke presentatien den synodo, by hem onderteykent, overgegeven, ende insonderheyt het ernstich versoeck ende instantelyck anhouden beyde van de keercke ende de magistraet tot Broeck om denselven AEMILIUM te behouden, heeft voor goet inghesien ende besloten, dat PETRUS AEMILIUS op zodanige conditien by provisie voor den tyt van een jaer tot Broeck in den dienst ghecontinueert zal worden, als in een seker acte, daertoe wt den name des synodi ghestelt, by haer te samen onderteykent ende, by de ander schriften des synodi bewaert zynde, verhaelt ende wtghedrucket wort.

Ende alzo besloten is, dat de classis, op zynen persoon goede achtginge nemende, zo hy hem comt t'ontgaen, neffens haer tot de ghodeputeerde des synodi ende twee andere dienaren des goddelycken woorts haren toevlucht nemen zullen, zo zyn daertoe bestemt gheworden JOANNES WALLESIUS ende JAN HERMANSSZ, predicant tot Wormer, om benevens de ghedepueteerden in zodanige voorvallende sake tsamen mette classe te handelen.

soeckende, alzo zy JACOB WILLEMSZ, predicant tot Hoochvoude, wettelyck hadden beroepen, ende de partyen te samen zo JACOB WILLEMSZ, die van de keercke tot Hoochvoude als die van Arlanderveen haer den oordeele des classis van Hoorn onderworpen hebbende, van dezelve by de meeste stemmen om ghewichtige redenen was ontslagen, maer nochtans, ghelyck wt het angeven des classis is verstaen, door tegenstant der keercke, deweleke haer ghecommitteerde, die wt haren name tot de classe waren wtghesonden, geen last gegeven en hadden in de ontslaginge te consenteren, item van den E. heere ende overheyt dier plaetse, die daerin niet en waren ghekent gheweest, ende insgelycks door de ghe-negentheyt des dienaers voornomt liever, dewyle de swaricheyden, hem te voeren bewegende te vertrecken, waren wechghenomen, by zyn ghemeynte willende blyven, haer op de voorgaende ontslaginge niet en volghde, dat den broederen der synodi zoude believen dese handelingte te overdencken ende naer behooren haer daerin behulpich te wesen. De synodus, an deenen zyde bedenckende de groote neersticheyt ende het ghetrauwelyck anhouden van die van Arlanderveen ende by name die van deselve an haer tot voorderinge van dese beroepinge zyn wtghesonden gheweest, heeft bekent ende gheoordeelt by deselve goede redenen te zyn, waer-door zy naer haeren wensch denselven dienaer volgende de beroepinge ende ontslaginge behoorden te becomen, maer an dander zyde de redenen dergener overleggende, die in de saccke van JACOB WILLEMSZ te spreekken hadden, ende bevindende, dewyle noch de keercke noch de magistraet in de loslatinge gheconsenteert hadden, deselve in ghewichte den redenen van die van Arlanderveen te boven te gaen, heeft met voorgaende advys der ghecommitteerde van Suythollandt gheoordeelt ende besloten, dat voor desen de voornoemde JACOB WILLEMSZ by zyn ghemeynte tot Hoochtvoude zal blyven, ende, alzo by die van Arlanderveen int versoekken ende beroepen desselven eenige oncosten zyn ghedaen, dat de classis van Hoorn ende de ghemeynte tot Hoochtvoude, met die van Arlanderveen handelende, met dezelve tot betalinge der oncosten int vriendelyck verdragen zullen, ghelyck hen te samen dit angheseyt, die in desen handel te berispen waren, broederlyck vermaent ende die van Arlanderveen tbesluit des synodi volgende desselven goetvinden tot haerder verantwoordinge schriftelyck medegegeven is gheworden.

Handelingte van wegen GERBRANDO JOHANNIS. — Alzo eenige der afgaene ouderlyngen ende diaconen der ghemeynte tot Purmerende, schriftelyck daerover dolerende, dat haer dienaer GERBRANDUS JOHANNIS by de Edamsche classe van wegen het quaet ghenoegeen ende veelvuldich berispen eeniger persoonen op zyn leere ende wyse van spreekken te voo-

ren van zyn dienst aldaer ter plaetse ontslagen zynde, eyndelinge niet-tegenstaende dat hy by de vroetschap ende magistraet tot Purmerende voor een jaer in zynen dienst was ghecontinueert, nochtans tegen Allerheyligen te vertrecken besloten was, ende derhalven an de vergaderinge versochten deze saecke te behertigen, voor vast de resolutie van de voorsz. vroetschap te confirmeren ende tbeslyt des classis te niet te doen, heeft de synodus, de saecke wel ondersocht ende overleydt hebbende, besloten, dat, het beslyt des vroetschaps vaststaende, GERTBRANDUS JOHANNIS den tyt, by dezelve ghestelt, tot Purmerende zal blyven. Doch zo hem binnen dien tyt eene beroepinge mochte voorcomen, dat hy in zodanigen ghevalle met consent der keercke, magistraet ende classe deselve zal mogen annemen. Ende om middelertyt de swaricheden, die in der saecke ende ghemeynte tot Purmerende mogen wesen. wech te nemen, is goetgevonden ende bestemt, dat D. praeses JOHANNES HALLIUS ende de scriba CORNELIUS HILLENIS in de ancomende weke tot zodanigen eynde naer Purmerende zullen reysen. Ende alzo de synodus bevint by de classe in haer wterste beslyt niet voorsichtelyck ghenoech ghehandelt te wesen, is naer resolutie des synodi de classis van Edam daerover vermaent gheworden.

25.

Versoeck door LIEVEN VAN VIVEN. — LIEVEN VAN VIVEN, na de doot van zyn huijsvrouw die ghetraut hebbende, met dewelcke hy by tleven derselven in overspel hadde gheleeft, ende leetwesen betoonende, ooc van den Suijthollandschen synodo ten avontmale toeghelaten te worden versocht hebbende, hem zulcks van denzelve synodo was gheweygert, ende nu voor desen synodo verschenen om van dezelve raedt ende troost te becommen, heeft de synodus gheoordeelt ende hem angheseyt, alzo zyn sake, ten vollen in den synodo van Suytholland bekent zynde, aldaer ghedient hadde, dat hy hem tot dezelve, daer onze ghecommitteerde mede zyn zullen, wederom ten eynde als vooren zal vervoegen om naerder vertooch ende onderrichtinge mede ten overstaen derselver ghecommitteerder onzer synodi aldaer te doen ende te ontfangen.

26.

Handelinge over de tsamenvoeginge der diaconen ende ander almozeniers. — Syn verschenen voor den synodo twee van den keerckenraedt der ghemeynte Christi binnen Enchuysen, appellerende over de wtsprake haers classis, daermede zy haer onvernoecht hielden, ende gaven te kennen den soberen staet (huns bedenckens) haerder diaconie ende dat van wegen de veranderinge ende combinatie, welcke daerin by haere E. overheyte met bewillinge haers keerckenraets tegen haer goetduncken

ghemaect was, oordeelende dat de arme litmaten haerder keercke daerdoor grootteylcks vercort waren, doordien zy niet meer naer den noot maer naer seeckere lyste versorcht ende bedient wierden, welckers armoede dengenen, die bujten zyn, moeste ontdeekt ende tot haerder jonste hulpe verwachtet wesen. Ende was hun bedencken, dat door de voorghemelde veranderinge de diaconie in een politisch ampt verandert wiert tot schade ende nadeel der keercke Godes int ghemeen, begeerende oversulcks het advys deses synodi over de voorseyde veranderinge, hen presenterende in alles den oordeele derselver ghewillichlyck te onderwerpen.

De synodus, hierover de defensie ende naerder bericht van de ghedeputeerde der keercke ende classe van Enchuysen ten vollen ghehoort ende ten wederzyden rypelyck overleyt hebbende tgene in dese swaricheyt was te overleggen, heeft eyndelyck verclaert ende verclaert mitsdesen, tgene hiernaer volght, te weten:

Dat de E magistraet van Enchuysen te bedancken is over haren vlyt ende christelyck opsicht tot weeringe der bedelerie ende versorginge der armen, by haer E anghewendet Maer also derselver concept in de wyse der versorginge der armer litmaten niet weynich af en wyet van de forme der bedieninge, die in de ghemeene Ghereformeerde keereken eenpaerlyck ende loflyck onderhouden wert int stuck der diaconie, zo soude dese vergaderinge haer E. wel dienstelyck willen ghebeden hebben, dat se doch wederom gheliefden te hervatten het oude ende ghemeene ghebruyck der versorginge der armer litmaten, ghelyck te vooren voor deze veranderinge gheweest is, niet zozeer siende op de veranderinge selve, die hare E in der forme der bedieninge des diaconschaps zoude mogen ghemaect hebben, als wel op het exempel, twelck licht ooc andere zullen willen navolgen, ende niet alleen inbreucke doen int ampt der diaconien maer oock voorders treden om tselfde eyndelyck der keercke gheheel t'ontnemen, ghelyck haer E. zelve naer haer discretie wel connen oordeelen, dat dit achterdencken niet zonder vreese, exempel ende meerckelycke noot is. Maer byaldien dat hare E. alsnoch daertoe niet en souden connen verstaen, hoewel de synodus alles goets haer E. toevertraut ende verhoopt dat ja, zo soude dezelve hare E. wel vrientlyck willen ghebeden hebben dese naervolgende punten in bedencken te nemen ende het concept van hare ordinantie by forme van dispensatie, ghelyck zy alreede anghevangen hebben, voordere nae deselve te amplieren, niet zo zeer haer oogemeerek nemende op de tegenwoordige inconvenienten als wel op degene, die in toecomende tyden daerover mochten onstaen tot bedroeftheyt der keercke:

Ten 1sten, dat hare E voortan ghelieve onder de vier almozeniers, die van hare E. int collegie der almozeniers gheordineert werden, te stel-

len ten minsten twee van de ansienlickste persoonen, doende professie der christelycker Ghereformeerder religie, neffens de vier diaconen, die van wegen der keercke in den voorseyden collegie der almozeniers ghestelt worden, ghelyck haer E. voor desen tselve wel anghevangen hebben.

Ten tweeden, dat eerlycke arme litmaten der ghemeynte Christi, wanneer zy comen wt andere steden ende keercken met goede attestatien tot Enchuysen neder te slaen, hebbende behoorlycke oorsaken van de veranderinge haerder voorgaende residentie, ende in noot zynde of mettertyt daerin vervallende, naer de ghelegentheyth haers noots ghelyck andere litmaten ordinaerlyck gheholpen mochten werden. al waert dat se oock maer onlancks t'Enchuysen ghecomen waren, volgende den aert der christelycker liefde (diewelcke den armen geenen tyt voorschrijft) ende tghebruyck van andere steden ende Ghereformeerde keercken in Hollandt.

Ten derden, dat de diaconen, kennisse hebbende van eenige heymelycke nooden einiger lieden met eeren ende gheacht van goeden doen, litmaten zynde der keercke, dezelve met heymelycke almossen zouden mogen na ghelegentheyth des noots assisteren ende dezelve penningen volgende de woorden, in de declaratie der E. heeren van Enchuysen wtghedruct, hen sonder wederspreecken gherembourseert werden sonder ghehouden te zyn daarvan int openbaer rekenschap te doen met nomminge derselver persoonen wyders dan by den haren, zynde in dienste der diaconie.

Ten vierden, dewyle dat het collegie der almozeniers ghecombineert is ende bestaet van persoonen, die van hare E. ter eender ende van der keercke wege ter ander zyde ghestelt worden, dat oock voortan tot de rekeninge derselver neffens de ghecommitteerde van hare E. oock eenige ghecommitteerde van der keercke ontfangen ende toeghelaten werden.

Om welck alles der E. magistraet van Enchuysen van wegen dese synodi te remonstreren zyn ghelast de ghedeputeerde deses synodi D. PETRUS PLANCIUS ende D. JOHANNES MATTHISIUS, die hen eerstdaechs an de voorseyde magistraet zullen adresseren.

Ende om wyders alle inconvenienten noch des te beter int stuck der diaconie binnen Enchuysen te vermyden ende te bequamer de litmaten der keercke aldaer, in armoede zynde, te versorgen vint de synodus gheraden, dat de 12 diaconen zo wel degene, die actuelyck in dienst vant almozenierschap zyn, als de andere wekelyck zullen vergaderen om haer tsamenderhandt te bespreken over de ghemeene versorginge ende noot der armer litmaten ende dat de rekeninge van den ontfanck ende wtgeef, over den armen der Ghereformeerde keercke verstreect, onvermindert die generale rekeninge der almozeniers, jaerlycks by den keerckenraedt naer voorgaende ghewoonte ende ordinantie der keercke ghedaen worden.

Gevende voorts den keerckenraedt van Enchuysen int bedencken, oft

niet wel zo gheraden en soude zyn van de 12 diaconen vier gheheelyck totten collegie der almozeniers te` destineren, jaerlycks twee afgaende ende twee angaende, om des te beter kennisse van saken te dragen, dan wel dezelve so menichmael te veranderen om ghelyckelyck van tyde met de almozeniers te dienen.

tWelck alles de synodus by provisie ter noot zonder prejuditie des generalen synodi heeft besloten, willende de keercke van Enchuijsen daerover vermaent hebben, dat zy haer niet vaster an de ghemeene ordinantie der alghemeyner synoden int stuck der diaconie heeft ghehouden, niet verstaende, dat dese conniventie van eenige keercke deses synodi zal naghevolght ofte eenichsins in consequentie getrocken worden. Vermanende voorts, dat beyde de appellanten ende de andere leden des keerckenraets, dienaren des woorts, ouderlingen ende diaconen van Enchuisen int ghemeyn, hen christelyck metten anderen zullen ghedragen, allen onlust ter neder leggen ende hen deen metten anderen versoenen tot Godes eere, vrede der keercke ende gherustheyt haerder consciencien.

Daerbenevens deze synodale vergaderinge niet verstaende, dat het concept der versorginge der armen van Enchuisen, zo het nu gheampliert is, met de naghevolgde verclaringe van haer E. desen synodo geexhibeert, directelyck zoude stryden tegen het woort des Heeren, hoewel zy in de wyse afwyet van de algemeyne ordinantie der diaconie, daerin een particuliere keercke niets en behoorde te veranderen.

Dit beslyt, in dese acte vervat, den partyen voorghelesen zynde, hebben haer in aller vrientschap in de tegenwoordicheyt des synodi met malcanderen versoent ende met handtgevinge hetselve bevesticht.

Resolutien over de gravamina der classen.

Gravamina van Amsterdam.

27.

Predicanten op de Oost-Indische vaert te bestellen. — Op het eerste gravamen, of het niet stichtelyck en sy na eenige ghequalificeerde dienaren des woorts wt te sien, dewelcke op de Oost-Indische uijt varende schepen in de reyse als oock te lande overghecomen zynde den dienst des woorts bedienen of bewaren souden, is gheantwoort, dat het noodich is. Zullen daerom de classen ghehouden zyn na eenige bequame persoonen wt te sien ende, indien zy eenige hebben bedacht ende ghevonden, dezelve den ghedeputeerden bekent te maken, ghelyck mede de ghedeputeerde des Suythollanschen synodi beloofd hebben ten selvigen eynde zulcks in haren synodo voor te stellen ende daarvan te spreecken.

Of tot predicanten, ouderlyngen etc. te stellen syn, derwelcker vrouwen niet ten avontmael gaen off oock onghehoorsame kinderen hebben — Op het tweede, of het gheoorlooft zy eenige tot predicanten, ouderlyngen ende diakonen te beroepen ende te stellen, derwelcker huysvrouwen, der Ghereformeerder keercken leere aprobeerende, Gods woort anhoorende ende haer in haren wterlycken wandel, zoveel men immers sien can, onstraffelyck dragende, nochtans niet ten avontmale en gaen, of dewelcke kint of kinderen hebben, doch buyten hare schult, die rebel ofte onghehoorsaem bevonden worden, is opt eerste lit deses gravamens gheantwoort, dat haer de synodus refereert tot de antwoorde der generaler synoden tot Dordrecht quaest. 10 ende tot Middelburgh quest. 55, ende opt ander, dat de ouderen niet en moeten ontgelden, tgene buyten hare schult van de kinderen ghedaen wort.

Gravamen van Edam

Houwelicksche belofte wort door de voorwaerde, daernaer ghemaect, niet crachteloos — Of een huijwelicksche belofte (als int lange int gravamen zelve wiert wtghedruct) wettelyck toegegaen, gheschiet ende verwillicht zynde, daerdoor te niet ghedaen can worden, dat, naderhandt eenige beschryvinge of makinge der goederen versocht wesende, de partyen an wederzyden niet en hebben connen accorderen? De synodus verclaert, dat daerin geen wettelycke redenen zyn, waerdoor zodanich houwelyck verhindert of crachteloos ghemaect soude connen werden.

Gravamen van Alcmaer.

Correspondentie met der Walsche keercken in dese landen. — Of het niet gheraden en zy, alzo met ander particuliere synoden correspondentie ghehouden wordt, mede dezelve met de Walssche keercken deser landen aen te stellen? Is gheresolveert, dat ment by tvoorgaende ghebruyck, tot noch toe onderhouden, zal laten blyven.

Particularia.

Een privaet persoon, private conventiculen houdende, zal daerover vermaent worden. — Dewyle een seker privaet persoon, volgende het ange-

ven de classis van Hoorn, in private conventiulen te houden voortgaet, is besloten, dat de classis van Hoorn naer het besluit des voorigen synodi, by haer noch niet int weerck ghestelt zynde, voorsichtelyck zal arbeeyden denzelven persoon te vermanen ende in zodanich voornemen te verhinderen.

32.

Misbruyck int huwelyck, dewyle na belofte ende conversatie by eenige op seeckere boete wort toeghelaten te scheyden. — Alzo van de classe van Enchuysen wiert vertoont, dat by eenige, als bleeck by een acte des gherechts van Westwoude, de houwelycke staet hierin ontheyliget wort, dat eenige persoonen, in houwelicxsche byeencomste converseerende ende daeran wederom van melcanderen scheydende, verbeuren de somma van 30 guldens ende daerby vry van den anderen ontslagen worden, is besloten, dat de ghedeputeerde hetzelve den E.E. heeren ¹⁾ zullen vertoonen ende meteenen versoecken verclaringe over de diijsterheyte des plaaccaets, alzo dezelve by velen misbruyet wort. Heeft insghelycks de E. heer commissaris beloofd de goede handt daeran te houden. Ondertusschen zullen de predicanten met allen vlijt sulcks bestraffen ende met zodanige persoonen tot het trauwen met andere niet voortstreden, voordat zy de ghelegentheyte der eerster byeencomste wel ondersocht ende verstaen zullen hebben.

33.

Trauwen der litmaten met onghedoopte. — Is noch van dezelve broederen ghevraeght, hoe haer de predicanten daerin dragen zullen, wanneer een litmat zodanigen begeert te trauwen, dewelcke onghedoopt zynde oock lichtveerdich van leven is. Is gheantwoort, so de onghedoopte vroom van leven is, dat zy zolange zullen verwachten, eer zy ten houwelycke versamelen, dat de onghedoopte onderwesen zynde eerst ghedoopt wort. So ter contrarien de onghedoopte roeckeloos ende lichtveerdich van leven is, dat zodanich houwelyck voor dien tyt gans afgheslagen zal worden.

34.

Wat men met sodanige litmaten zal doen, dewelcke door groote conversatie suspitie van oneerlycheyte geven. — Alzo twee persoonen, litmaten der keercke, elck int bysonder ghetraut zynde, zodanige ghemeynschap met melcanderen hebben, dat zy by velen groote suspicie geven van oneerbaerheyte, wort by den broederen van Enchuysen ghevraeght, of men metter discipline tegen haer soude mogen procederen. De synodus

¹⁾ »heeren”, C heeft »heeren Staten”.

antwoort, alzo de keercke niet en handelt dan tegens bekende sonden, dat de discipline tegens die noch niet ghebruyct en can werden, doch dewyle de gheloovige oock van den schyn des quaets vry behooren te wesen, dat dezelve, zolange die suspitien bestaen ende van dezelve na behoorlycke vermaninge niet gheschouwet worden, van den avontmale des Heeren zullen afgehouden worden.

35.

Macht des synodi int resolveren. — By de classe van Alcaer ghevraecht zynde, oft niet gheraden ware, dat de synodus de macht soude hebben over eenige voorvallende swaericheden ten vollen resolutie te nemen zonder die tot de classen wederom te brengen, is besloten, dat na discretie ende gheleghentheyd der voorvallende saecken tzy int beslyt tzy int refereren tot de classen daerin gehandelt zal werden.

36.

Nyemant, door attestatien lichtelyck te geven, te beswaren. — Is opt aengegeven derselver classe voor goet inghesien te vernieuwen, dat geen plaetsen met lichtelyck attestatien of recommandatien te geven andere beswaren zullen.

37.

Misbruycken te weeren. — Sullen de ghedeputeerde alnoch neerstich anhouden, dat de misbruycken, voor desen gheremonstreert, ende by name het vergaderen der magistraten op de Sondagen om lant te verpachten, dycken ende slooten te besteden, item het byeencomen der pachteren, op dezelve dagen sittende om het gelt van de imposten in te manen ende te ontfangen, item het misbruyck door het sweeren by mannenwaerheyd, insghelycks der bedevaerden, dewelcke in velen plaetsen noch onverhindert ghepleecht worden etc., ghebetert ende gheweert mogen werden.

38.

Wtsprake over de conventyculen der Brunisten. — Alzo by die keercke van Amsterdam voorghestelt ende ghevraecht is gheworden, waervoor die te houden zyn, de haer van de Ghereformeerde keercke Gods in Engelandt hebben afghescheyden ende daerenboven haer noch van de Ghereformeerde ghemeynten Jesu Christi hier te lande om dese thien naervolgende hoofdstucken afsonderen:

Ten 1^{en}, dewyle de ghestaltenisse der keercke tot Amsterdam alzo zeer

verwerret is, dat eerst de geheele ghemeynte nummermeer tesamen en vergadert; ten 2. de dienaren den dach des Heeren met het volck nummermeer en heyligen; ten 3^{en} dat men nummermeer van de tegenwoordicheyt der leden der keercke seker zyn en can; ten 4^{en} dat eyndelinge geen openbare handelinghe tsy der excommunicatie tsy eenige andere behoorlyck can wtgherecht worden.

Ten tweeden, omdat zy tot den doop ontfangen of toelaten het saet dergener, dewelcke geen leden der sienlycke keercke en zyn, ende over degene, die ghedoopt zyn, geen sorge als over litmaten en dragen.

Ten derden in den openbaren dienst verdicht hebben ende anders geen wyse van bidden ghebruycken, dan die ons de Heere Christus heeft voorgeschreven.

Ten vierden het ghebodt Christi, Math. 18 vs. 15, 16, 17, niet onderhouden nochte toelaten, dat het rechtelyck onderhouden worde.

Ten vyfden, dewyle zy Godt in dafgodische keercken des antichrists dienen.

Ten sestien, omdat de dienaren op een ander wyse onderhouden worden, dan Christus gheordineert heeft, 1 Corint. 9 vs. 14, ende dat op zodanige wyse, waerdoor een yegelycke dienst tzy des pausdoms tzy alle andere soude mogen onderhouden worden.

Ten zevenden, dat hare keerckenraedt alle jare verandert wort ende niet gheduerich is.

Ten achsten, dewyle zy het houwelyck in de keercke bevestigen, alsof het een deel ware des keerckelijcken dienst, daert wt zyn nature alleenlyck tot de pollitie behoort.

Ten negenden, omdat zy een nieuwe straffe der opschortinghe, die ons Christus niet heeft voorgeschreven (Math. 18 vs. 20, Galat. 3 vs. 15) gebruycken.

Ten thierenden, dewyle zy eenighe sekere dagen vieren als der gheboorte, der opstandinghe, der hemelvaert etc.

So ist dat de synodus, op dese sake neerstichlyck ghelet hebbende, gheoordeelt ende verclaert heeft, ghelyck zy oordeelt ende verclaert by desen, dat de sodanige voor schismatices ofte schuermakers behooren ghehouden te worden.

Ende also voorts by dieselve keercke verclaert wiert hen anghedient te wesen, dat de Engelsche, die in de stadt Amsterdam hare conventiculen houden, voorghenomen souden hebben die keercke des Heeren binnen dezelve stadt te bannen, hier ¹⁾ daerop goetghevonden ende besloten, dat vooreerst eenige wt den keerckenraedt van Amsterdam tot die om dezelve daerover an te spreeken ende te vermanen ghesonden zullen

¹⁾ »hier" C heeft »is".

worden. Ende indien dezelve, na die broederen niet hoorende, ghelyckewel in haer voornemen begeeren voort te gaen, dat daeran deselve broeders des keerckenraets, zulcks den E. heeren burgermeesteren bekend makende, door die arbeyden zullen niet wt vreesse des bans, die niet te achten is, maer tot voorcominge eeniger ergernis, die daerwt onder den eenvoudigen zoude mogen ontstaen, zodanigen opset te verhinderen. Ende in ghevalle zy zulcks ooc niettegenstaende noch tot het bannen voorttreden ende zulcks by velen rugbaer ende bekend ghemaect mochte werden, dat alsdan de predicanten tot Amsterdam oopentlyck voor eenen yeghelycken zullen verclaren, voor hoedanige de keercken deselve Brunisten houden ende oock van een yegelycken behooren ghehouden te werden.

39.

Vergaderinge ende lasteringe der Ubiquitisten, Flaccianen etc. te weeren. — Dewyle bevonden wort, dat de Martinisten, Ubiquitisten, Flaccianen ende derghelycke zeer in den lande toenemen ende met grooter lasteringe ende bitterheyt haer tegen de Ghereformeerde keercken vertoonen ende dragen, wort door den ghedeputeerden des Suythollandschen synodi desen synodo in bedenkinge ghegeven, waerdoor dezelve verhindert zouden mogen werden. Is gheresolveert, dat de predicanten der plaetsen, daer die zyn, an hare E. magistraet met vertooninge der redenen anhouden zullen, opdat soodanige vergaderingen verhindert ende alsulcke lasteringen na vermogen wechghenomen mochten worden.

40.

Van CASPAR COOLHAES. — Hebben noch dezelve broederen den synodo bekend ghemaect by CASPAR COOLHAES een boecksken wederom wtgegeven te zyn tegen de verantwoordinge, die int voorgaende jaer by de broederen van Suythollandt ghestelt ende beschreven was, ende insghelycks ondervraecht, dewyle de Suythollantsche synodus an de keercke van Amsterdam anghesocht hadde met denselven CASPAR COOLHAES, de noot sulcks medebrengende, tot der excommunicatie voort te treden, wat daerin by dezelve was ghevordert. Is opt eerste goetgevonden, dat de synodus van Suythollandt, dient eygentlyck angaet, daerover zal handelen, ende opt ander, dat die keercke van Amsterdam vant tgene zy hierin heeft ghedaen an den Suythollandschen synodum rapport doen zal.

41.

Van de borssen. — Is besloten, dat de ghedeputeerde deses met de ghedeputeerde des Suythollandschen synodi alsnoch anhouden zullen van den E. E. heeren Staten eenige borssen te becommen, waerdoor eenige

persoonen, geen ghenoechsame middelen hebbende, tzy binnen of tzy buyten het collegie totter studie ghealimenteert mochten werden

42.

Vrage eeniger litmaten tot Danswyck. — Deselve broederen noch den synodo voordragende, dat eenige litmaten der Nederlantscher keercke binnen Danswyck an de Suythollantsche keercken hadden ghevraeght ende om raedt anghesocht, of zy ter zelve plaetse met goeder conscientie op zodaniger wyse zouden mogen communiceren als aldaer ghebruyet wort, ende oversulcks oock het advijs deses synodi versochten, is besloten, dat de ghedeputeerde deses synodi, de saecke met den Suythollantschen synodo in communicatie leggende, met dezelve overdencken zullen, wat daerin na behooren zal dienen gehandelt te worden.

43.

Verkiesinge des ghedeputeerden. — CORNELIUS HILLENUS, nu twee jaer in deputatie des synodi ghedient hebbende ende versoeckende, dat een ander in zyn plaetse naer ordeninge des synodi ghestelt zoude worden, is dezelve van wegen zynen ghetrauwen dienst bedanckt ende D. JOHANNES MATTHISIUS bestemt gheworden om met D. PETRO PLANCIO den last der deputatie te dragen.

44.

Rekeninghe. — Heeft noch CORNELIUS HILLENUS angeboden ende versocht rekeninghe over den ontfanck ende wtgeef van die penningen te doen, die tot betalinge der lasten des synodi jaerlicks ontfangen worden. Is goetgevonden, dat dezelve ten anhooren van HERMANO GEERARDI, predicant tot Enchuysen, ende AERT BOUDEWYNS, ouderlinck der keercke tot Amsterdam, gheschieden zal. Deweleke gheschiet ende by slot der rekeninghe bevonden zynde overeen te commen, zyn de overblyvende penningen in handen der ghedeputeerder overgelevert.

45.

Censura morum. — Is eyndelinge censura morum ghehouden ende, Gode zy lof, niet bevonden der bestraffinge weerdich te wesen, ende is na bestemminge, dat de scriba an elke classe op ghemeene costen een copie deser synodaler acten zal toesenden, item dat de anstaende synodus naer orden derzelve in het toecomende jaer tot Hoorn ghehouden zal worden, de vergaderinge na anroepinge ende dancksegginge des naems des Hee-

ren in goeden vrede ende eendrachticheyt ghescheyden dezen 27en Junij
anno 1601.

JOANNES HALLIUS, sijnodi praeses.

CORNELIUS HILLENIIUS, dienaer Jesu Christi tot
Alcmar ¹), synodi scriba.
